

УДК 330.35(477)

КОНЄВА Т. А., Миколаївський Державний Гуманітарний Університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна

Конєва Тетяна Анатоліївна – Викладач-асистент кафедри фінансів Миколаївського Державного Гуманітарного Університету імені Петра Могили, аспірант Національного Університету “Кієво-Могилянська Академія”. Коло наукових інтересів: вплив розвитку малого бізнесу на економічне зростання в умовах трансформації економіки України.

Особливості моделі економічного зростання України

Стаття присвячена дослідженню особливостей економічного зростання України як передумови трансформації її економіки. Визначивши показники оцінки моделі економічного зростання, за допомогою табличного, графічного методів, методу динамічних рядів був проведений порівняльний аналіз трансформаційних процесів в розвинутих країнах та країнах з перехідною економікою. Це надало можливість в роботі обґрунтувати напрямки та перспективи вдосконалення моделі зростання та розвитку трансформаційної економіки України

This article is dedicated to research of features of Ukrainian economic growth as necessary condition of its economy transformation. Having defined parameters of economic growth model estimation, by means of table, graphic methods, a method of dynamic numbers the comparative analysis of transformation processes in the developed countries and the countries with transitive economy has been lead. These give possibility to prove directions and prospects of growth and development model improvement in transformation economy of Ukraine

Мета будь-якої держави – економічне зростання – є не тільки показником стану її економіки, але і оцінкою якості управління нею. Особливо важливе економічне зростання (ЕЗ) в країнах, що розвиваються та трансформують свою економіку, оскільки є необхідною передумовою для відродження та розбудови держави загалом. На жаль, не дивлячись на безліч наукових розробок та досліджень, практичний досвід, ЕЗ досі залишається актуальною проблемою навіть для розвинутих країн.

В ситуації, коли наприкінці 15 року незалежності та процесу трансформації всього суспільного життя Україна все ще потерпає від економічних негараздів та не спостерігає необхідних структурних зрушень, постає питання, наскільки обрана стратегія економічного зростання та розвитку є вірною та чи не є сучасні тенденції у вітчизняній економіці загрозами для подальшої її трансформації.

Для дослідження цього питання корисним було б вивчити досвід та провести порівняльний аналіз показників ЕЗ тих країн, що за той же самий термін трансформації власної економіки досягли більших успіхів; виявити, наскільки припустимими та корисними є приклади ЕЗ цих країн для України, в якій перспективі можливо досягнути їхнього рівня економічного розвитку та зростання тощо.

Проблемою пошуку та вдосконалення моделі ЕЗ України займається багато вітчизняних вчених. Геєць В.М. у своїй роботі „Нестабільність та економічне зростання” [1] досліджує економічне зростання як процес, якому іманентно властива нестабільність, що є генератором зміни співвідношень між попитом та пропозицією на ринку. Автор, підтримуючи прибічників „економіки пропозиції”, наголошує на необхідності активізації факторів пропозиції для пожвавлення економіки України. Аналізуючи характер зростання економіки в світі, Геєць В.М. встановлює особливості, внутрішні та

зовнішні чинники, основні загрози та перспективи економічного зростання України, обґрунтовує різницю між поняттями „економічного розвитку” та „зростання”.

О.Г.Осауленко у своїй монографії „Стійке економічне зростання: макроекономічна політика та державне регулювання” [2] аналізує інтенсивні фактори забезпечення стійкого якісного зростання економіки України, серед яких: оптимальне поєднання заходів монетарної та фіскальної політики, прогресивні структурні зрушення в доходній структурі та структурі кінцевого споживання ВВП, в структурі валової доданої вартості, оптимальний темп інфляції, вдосконалення кредитної політики банківського сектору України, тощо.

Деякі вітчизняні науковці, розкриваючи проблему екстенсивності економічного зростання, в основному наполягають на таких макрочинниках забезпечення сталого економічного розвитку, як проведення адекватної економічної політики, досягнення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, її оновлення на інноваційній основі, активізація інвестиційної та підприємницької діяльності, зміцнення національної грошової одиниці, удосконаленню податкової системи, удосконаленню міжбюджетних відносин, лібералізації руху капіталів, створення сприятливого інвестиційного середовища, удосконалення державного регулювання діяльності суб’єктів природних монополій, розвиток ринку праці тощо [3].

На жаль, дослідженням багатьох вітчизняних вчених бракує детального аналізу трансформаційних процесів в Україні, в тому числі моніторингу динаміки, структури ЕЗ. У зв’язку з цим їхні висновки не надають уявлення про стратегію ЕЗ України в коротко- та довгостроковій перспективі.

Особливостями робіт західних вчених є прагнення теоретичного обґрунтування трансформаційних процесів, а також на основі відстеження та аналізу динамічних рядів виявити їх особливості в кожному регіоні, країні тощо. Так, наприклад, Олексій Івашенко у своїй роботі „Ріст та нерівність: досвід транзитних економік” (Oleksiy Ivaschenko „Growth and Inequality: Evidence From Transitional Economies”) [4] виявляє причини нерівномірності в розподілі доходів у 24 транзитивних економіках. Автор, досліджуючи економіку Східної Європи та країн колишнього Радянського Союзу, зробив висновок про зв’язок між ЕЗ та нерівністю у розподілі доходів в транзитній економіці. Якщо в Східній Європі цей зв’язок від’ємний, тобто ЕЗ скорочує нерівність у доходах, то в країнах пострадянського простору за різноманітними причинами (лібералізація, деіндустріалізація, безробіття, інфляція, розвиток приватного сектору) ЕЗ поглиблює нерівність в розподілі доходів.

Geoffrey Wyatt у своїй роботі „Корупція, продуктивність та перехідний період” („Corruption, Productivity and Transition”) [5] зробив висновок про залежність рівня продуктивності економіки від розмірів корупції в тій чи іншій країні із перехідною економікою.

Hristina Bojadzieva, досліджуючи „Фактори економічного зростання в перехідних економіках Східної Європи” („Factors of Economic Growth in the Transition Economies of Eastern Europe: The Case of Macedonia”) [6] на основі порівняльного аналізу факторів економічного зростання (експорт, прямі іноземні інвестиції, інфляція, корупція, вітчизняні інвестиції, частка неформального сектору у ВВП тощо) виявила особливості їх впливу в тій чи іншій перехідній економіці. Так, поряд із однаково позитивним впливом процесів стабілізації, лібералізації, залученням людського капіталу та інвестицій у всіх країнах, роль таких факторів, як зростання експорту та корупція є неоднозначними. У експортно орієнтованих країнах Східної Європи зростання експорту негативно впливає на економічне зростання в основному з-за причини експорту сировини, а не кінцевої продукції. В багатьох країнах, в тому числі і в досліджуваній Македонії, фактор корупції більше за інші фактори пояснює проблеми економічного зростання.

Узагальнення накопиченого досвіду та результатів досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених є необхідною умовою вдосконалення моделі зростання та розвитку трансформаційної економіки України.

Тому метою даного дослідження є виявлення особливостей та обґрунтування напрямків вдосконалення моделі економічного зростання України.

За допомогою табличного, графічного методів, методу динамічних рядів та порівняльного аналізу передбачається виконати наступні завдання:

- встановити сутність та значення ЕЗ для країни, в тому числі в умовах трансформації її економіки,
- визначити показники оцінки моделі ЕЗ,
- провести порівняльний аналіз та сформулювати особливості моделі ЕЗ України та країн з розвинутою ринковою економікою,
- обґрунтувати напрямки та перспективи вдосконалення моделі зростання та розвитку трансформаційної економіки України

Процес ЕЗ є найголовнішою економічною цінністю, оскільки його результати та наслідки мають прогресивний соціально-економічний зміст. Зростаюча економіка володіє більшою здатністю задовольняти нові потреби й вирішувати соціально-економічні проблеми як в середині країни, так і на міжнародному рівні. фактори ЕЗ [3].

За визначенням, зростаюча економіка характеризується приростом річного реального продукту, який може використовуватися для більш ефективного задоволення існуючих потреб чи для розробки нових програм. Збільшення реальних заробітків розширює коло можливостей, доступних для будь-якої сім'ї без шкоди для інших можливостей та благ. Разом з тим ЕЗ дозволяє, наприклад, здійснити нові програми з боротьби проти бідності та забруднення навколишньої середовища без падіння існуючого рівня споживання, скорочення об'ємів інвестицій та виробництва суспільних благ. ЕЗ полегшує вирішення проблеми обмеженості ресурсів. Економіка, що динамічно розвивається, на відміну від статичної економіки, дозволяє суспільству і мати пиріг, і їсти його, тобто долаючи економічні перепони, що породжуються обмеженістю об'ємів виробництва. ЕЗ дозволяє суспільству більш повно реалізувати поставлені економічні цілі та здійснювати нові широкомасштабні програми [7], дозволяє людині скоротити робочий час і тим самим збільшити час на дозвілля.

ЕЗ є однією з пріоритетних задач макроекономіки. За рахунок ЕЗ пом'якшується суперечність між непогамовними потребами й обмеженими ресурсами, зменшується розбіжність в доходах населення. У процесі ЕЗ відбуваються важливі еволюційні зміни в структурі економіки: зменшується питома вага сільськогосподарського сектора в загальному обсязі випуску й зайнятості; зростає частка промисловості, сфери послуг; відбувається урбанізація [8].

Таким чином ЕЗ є суспільною метою в будь-якій країні світу. А у випадку, коли країна практично з нуля починає розвиток нових ринкових економічних відносин, трансформує економічну систему, орієнтуючись та прагнучи до міжнародної спільноти, міжнародних ринків, питання вибору моделі ЕЗ, яка б прискорила ці процеси, є дуже важливим. Обрати ту чи іншу модель ЕЗ чи встановити для ЕЗ певні параметри, задачі та бажані цілі (результати) можливо лише на основі ґрунтовного дослідження, порівняльного аналізу існуючих моделей ЕЗ, в тому числі тих, які є бажаним прикладом та орієнтиром для нашої країни. Це моделі ЕЗ США, ЄС (25 країн), Польща, Росія та Україна.

Аналіз процесу ЕЗ в розвинутих країнах, досвід яких ми прагнемо наслідувати, допоможе встановити особливості ЕЗ та реальні можливості України щодо відтворення та досягнення такого рівня економічного стану, що сприяє в перспективі розбудові держави та рівноправній участі в міжнародній спільноті. Моделі ЕЗ США та ЄС є свідченням того, як здійснюється і чого досягли на даному етапі зростання та розвитку економіки в передових країнах світу і

до якого рівня прагнуть решта країн, що намагаються увійти до їх спільноти.

Приклад ЕЗ Польщі, країни із плановою економікою в минулому та статусом ринкової економіки сьогодні, країни-учасника ЄС, країни із історичними, економічними зв'язками із Україною, може стати для нас показовим та в деякому змісті вирішальним.

Виявлення особливостей ЕЗ країн СНД, Росії надасть можливість оцінити як загальні тенденції трансформації економік пострадянського простору, так і місце, частку України в цих тенденціях, позитивні (негативні) відхилення показників вітчизняного ЕЗ від середнього по зазначених країнах рівня.

Безумовно кожна країна має властиві їй історичні, економічні, політичні тощо фактори, що формують особливі чинники та проблеми, в тому числі і ЕЗ, його цілі та завдання, вимоги та нормативи до оцінки ЕЗ, а також потенційні можливості досягнення цих вимог та нормативів. Тому будь-яке порівняння різних країн, в тому числі по економічних показниках, виглядає некоректним. Так, аналіз можливостей ЕЗ впродовж 1913-1998 рр. по 58 країнах світу [1] підтвердив, що в країнах, які відзначаються різними економічними системами та економічною політикою, а також навіть серед однаково розвинутих країн, показники ЕЗ можуть бути досить відмінними.

З іншого боку, у багатьох світових звітах, рейтингах (інвестиційних, кредитних) різні країни порівнюються та аналізуються за стандартними показниками із визначеними нормативами і будь-яке відхилення від встановленого нормативу є сигналом для країни щодо подолання негативного впливу того чи іншого фактора, властивого їй. Окрім того, існують загальноцивілізаційні процеси, ігнорувати які при сьогоdnішньому рівні міжнародних взаємозв'язків неможливо. Тому при порівняльному аналізі різних країн необхідно враховувати і робити акцент на особливостях кожної з них, але в той же час співставляти показники їхнього розвитку та оцінювати перспективи та можливості їх вдосконалення.

Явище ЕЗ передбачає в економіці зміни як кількісного (екстенсивного), так і якісного (інтенсивного) характеру. Тому показники ЕЗ вимірюють не лише збільшення в обсязі виробництва країни (зростання реального валового внутрішнього продукту (ВВП), зростання реального ВВП в розрахунку на душу населення, в розрахунку на одного зайнятого, тощо), а і зростання економічної могутності країни, збільшення обсягів суспільного виробництва і розширення можливостей економіки задовольняти зростаючі потреби населення в товарах і послугах; є

критерієм економічного розвитку [9]. ЕЗ в перехідній економіці є основною умовою успішної її трансформації та переходу до нових ринкових умов, у зв'язку з цим такі показники як: структура ВВП за галузями, за витратами тощо, допоможуть оцінити поряд із кількісно-якісними ще і структурні зміни в такій економіці.

Таким чином, для подальшого дослідження основні вимірники ЕЗ були згруповані наступним чином:

1. Кількісні показники: співвідношення реального та номінального ВВП, динаміка ВВП (зміна абсолютного розміру, темпи ЕЗ)

2. Якісні показники: стабільність темпів ЕЗ, ВВП на душу населення (темпи зміни).

3. Показники трансформації та економічного розвитку: структура (динаміка її зміни) ВВП за галузями (частка сфери послуг, промисловості, сільського господарства), динаміка структурної перебудови ВВП; структура (динаміка її зміни) ВВП за витратами (частка споживчих витрат домогосподарств, сектору державного управління, частка обсягу валового нагромадження основних капіталу, сальдо експорту-імпорту) тощо.

За вказаними показниками на основі статистичних даних ЕЗ США, ЄС, Польщі, СНД, Росії та України за період з 1995 по 2004 роки [10] були побудовані відповідні графіки (рис. 1 – рис. 5), аналіз результатів за якими представлений у зведеній таблиці 1.

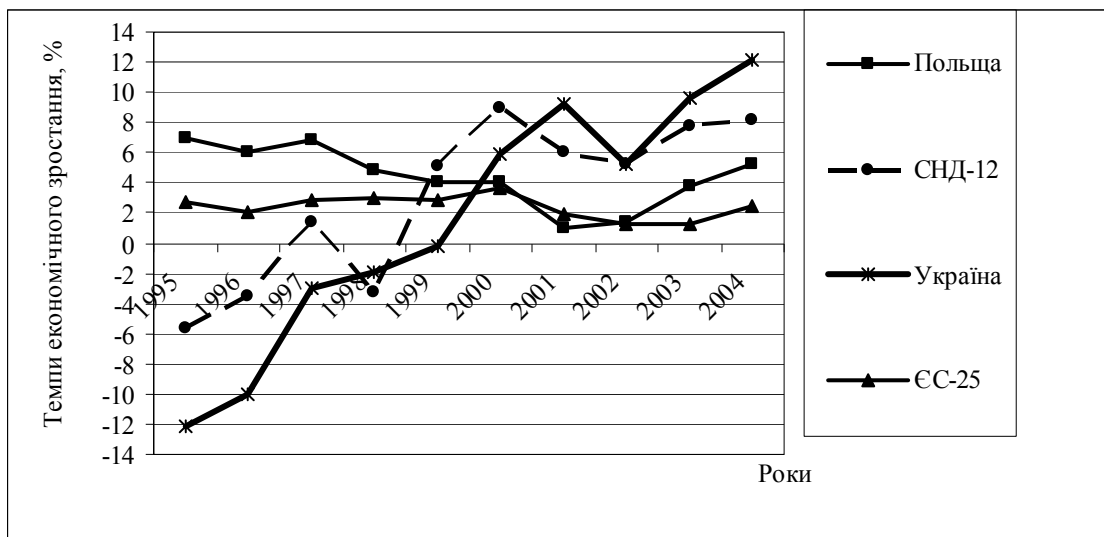

Рис. 1. Темпи ЕЗ за роками по країнах

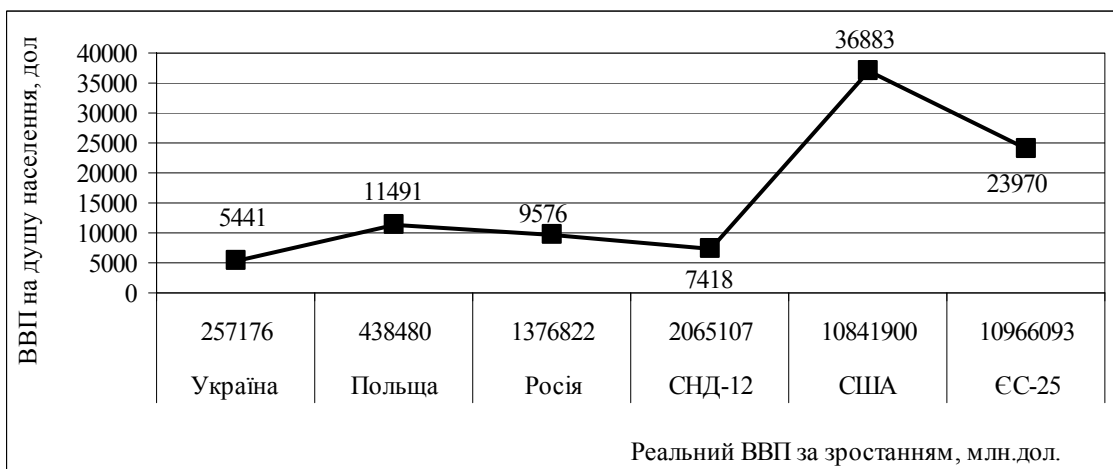

Рис. 2. Співвідношення обсягу реального ВВП та ВВП на душу населення по країнах у 2004 році

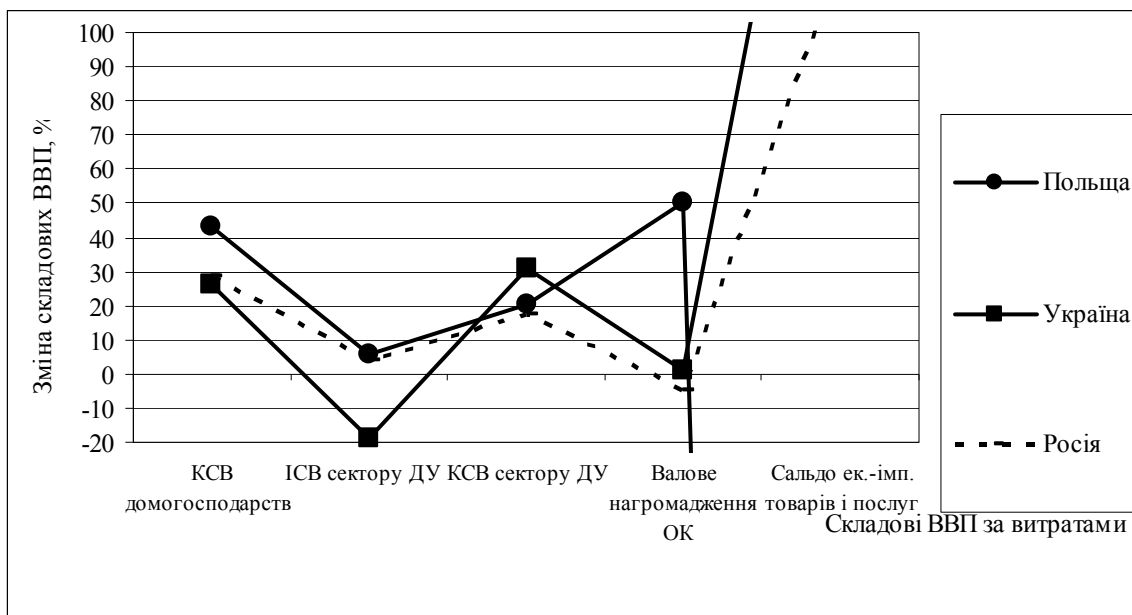

Рис. 3. Відсоткова зміна складових ВВП з 1995 по 2003 роки за країнами, де КCB – кінцеві споживчі витрати домогосподарств, ICB сектору ДУ – індивідуальні споживчі витрати сектору державного управління

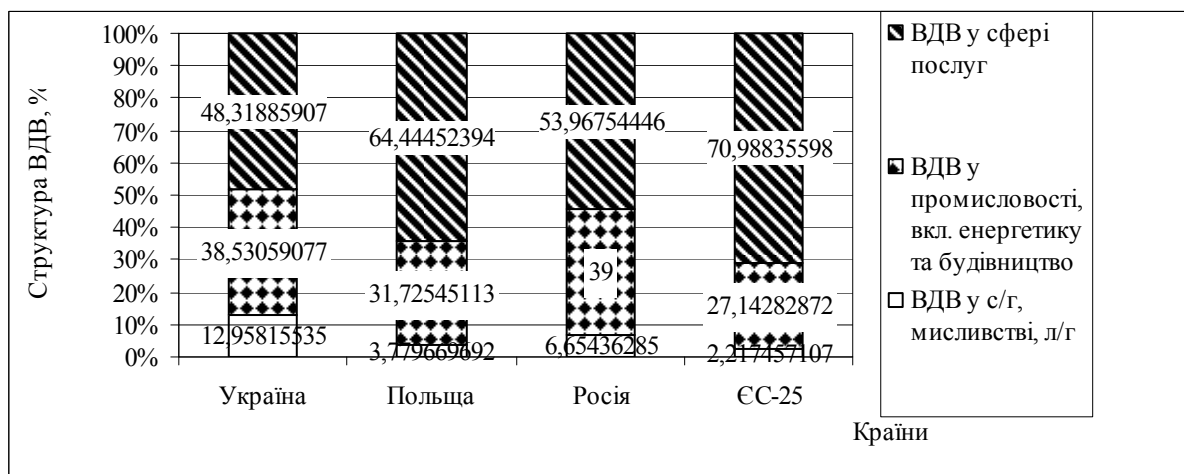

Рис. 4. Структура валової доданої вартості за галузями у 2003 році

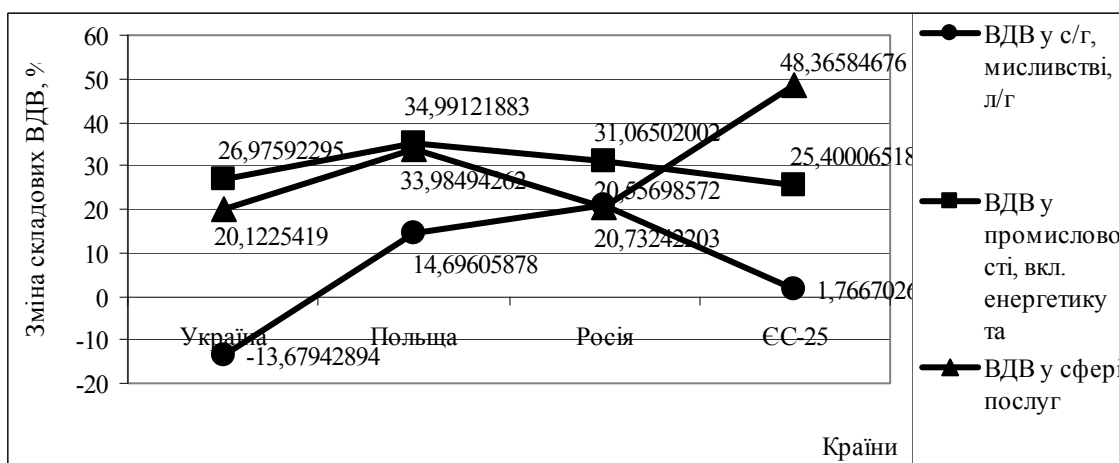

Рис. 5. Відсоткова зміна складових валової доданої вартості з 1995 по 2003 роки за країнами

Таблиця 1
Опис моделей ЕЗ по країнах

Показники оцінки ЕЗ:	Розвинені країни		Трансформаційна економіка	
	США	ЄС-25	Польща	Україна, Росія
1. Кількісні:				
1.1. Зростання абсолютного значення реального ВВП з 1995 по 2004 роки, %	35%	23%	44% (найбільший відсоток з розглянутих)	В середньому по СНД 40%, Росія 37%, Україна 28% (відстає від середнього для трансформаційних економік рівня).
1.2. Темпи ЕЗ (темпи зростання реального ВВП) (рис. 1)	Низькі темпи ЕЗ, в середньому за 1995-2004 рр. США - 3,3, ЄС - 2,4% на рік		Високі темпи в середині 90-х років - 6,6%, але поступове зниження до рівня розвинутих країн - 3%.	Вихід з економічного спаду наприкінці 90-х років, досягнення високих темпів ЕЗ - в середньому 7% на рік
2. Якісні:				
2.1. Стабільність ЕЗ (рис. 1)	Схожі тенденції зміни темпів ЕЗ, уповільнення у 2000-01 році, невелике поживлення наприкінці 2004 р.			При високих темпах динаміка ЕЗ нестабільна, існує ймовірність різкого відхилення від середніх темпів (спад в 1998, 2002, 2005 рр.)
2.2. ВВП на душу населення в середньому (рис. 2)	36883 дол. (найбільше значення серед аналізованих країн, не дивлячись на те, що загальний обсяг ВВП США менший за ВВП ЄС-25).	23970 дол.	11491 дол.	При 7418 дол. ВВП на душу населення в середньому по СНД, в Україні цей показник нижчий - 5441 дол. (в Росії - 9576).
3. Показники трансформації та економічного розвитку:				
3.1. Структура ВВП за витратами (рис. 3)	Структура ВВП за витратами аналогічна по всіх країнах: 20% ВВП складає валове нагромадження основного капіталу, 17-20% - споживчі витрати сектору державного управління. Різниця спостерігається лише у частці кінцевих споживчих витрат домогосподарств (КСВ) та частці експорту, які відповідно складають:			
	Дані відсутні	59%, імпорт>експорту	64%, імпорт>експорту	Україна - 58%, 2,7% Росія - 49%, 15,6%
3.2. Динаміка зміни структури	Динаміка зміни структури ВВП за витратами свідчить про інтенсивний тип ЕЗ в цих країнах. Не притримуючись позиції обмеження імпорту та стимулювання експорту (за 9 років сальдо експорту-імпорту США, країн ЄС стало від'ємним), втім маючи позитивну його структуру (при імпорті сировини, напівфабрикатів, країни експортують кінцеву продукцію), ці країни забезпечують ЕЗ за рахунок стимулювання споживчих витрат та нагромадження основного капіталу. Так, за 9 років з 1995 по 2003 рік відсоткова зміна цих складових ВВП становить відповідно			За всіма характеристиками ЕЗ є екстенсивним: за 9 років зростання частки нагромадження основного капіталу у ВВП (що нагально необхідно при трансформації та розвитку економіки) не спостерігається, навіть є тенденція до спаду рівня цього показника. При цьому різко зростає обсяг експорту (на 239% в Україні та 121% в Росії). Незадовільна структура експорту (експорт не кінцевої продукції, а напівфабрикатів, сировини) перетворює трансформаційні економіки на сировинні придатки тощо. Не додаючи нічого до матеріальної бази за рахунок збільшення ресурсів (землі, робочої сили тощо), екстенсивними методами, країни стимулюють експорт, забезпечуючи цим абсолютне зростання ВВП, але не його якісну трансформацію та економічний розвиток.
		22%, 23%	43%, 50,5%. Останній факт свідчить про те, що високі темпи ЕЗ, абсолютне зростання ВВП Польщі було забезпечено вдосконаленням, переобладнанням та нагромадженням матеріальної бази країни. ЕЗ країни забезпечується інтенсивними методами та супроводжується економічним розвитком.	

Продовження таблиці 1

Показники оцінки ЕЗ:	Розвинені країни		Трансформаційна економіка	
	США	ЄС-25	Польща	Україна, Росія
3.3. Структура ВВП за галузями (рис. 4)	Галузева структура ВВП свідчить про перехід розвинутих країн до постіндустріальної стадії розвитку: при поступовому зменшенні частки сільського господарства, промисловості, в структурі народного господарства зростає роль сфери послуг. Так, валова додана вартість у ВВП по галузях розподілена:		Структура ВВП за галузями у трансформаційних економіках свідчить про індустріальну стадію розвитку та про підвищення індустріалізації, оскільки лише 48% ВДВ припадає на послуги. А загальна структура ВДВ має наступний вигляд: 9% – це нерухомість, оренда, фінансовий сектор, 12% - послуги соціальної сфери (освіта, охорона здоров'я), 28% - оптова, роздрібна торгівля, ремонт, готелі та ресторани, транспорт та комунікації; 35% - промисловість та енергетика, 4% - будівництво, 13% припадає на сільське господарство, рибальство, тощо. Майже така сама структура спостерігається в Росії.	
	74% сфера послуг. Загалом структура ВДВ: 30% – це нерухомість, оренда, фінансовий сектор, 22% - послуги соціальної сфери (освіта, охорона здоров'я), 23% - оптова, роздрібна торгівля, ремонт, готелі та ресторани, транспорт та комунікації; 18% - промисловість та енергетика, 5% - будівництво, і лише 2% припадає на сільське господарство, рибальство, тощо.	71% сфера послуг. Загалом структура ВДВ: 26% – це нерухомість, оренда, фінансовий сектор, 22% - послуги соціальної сфери (освіта, охорона здоров'я), 22% - оптова, роздрібна торгівля, ремонт, готелі та ресторани, транспорт та комунікації; 21% - промисловість та енергетика, 6% - будівництво, і лише 2% припадає на сільське господарство, рибальство, тощо.	64% сфера послуг. Загалом структура ВДВ: 15% – це нерухомість, оренда, фінансовий сектор, 19% - послуги соціальної сфери (освіта, охорона здоров'я), 31% - оптова, роздрібна торгівля, ремонт, готелі та ресторани, транспорт та комунікації; 26% - промисловість та енергетика, 6% - будівництво, 4% припадає на сільське господарство, рибальство, тощо. Особливостями трансформаційної економіки Польщі є порівняно низька частка послуг у ВВП, в тому числі невеликі обсяги фінансового сектору економіки, його недорозвиненість - 15% проти 20-30% в розвинутих країнах, надлишкова частка торгівельного сектору – 31% проти 22-23%, залежність від сільськогосподарського сектору 4% проти 2%.	
3.4. Динаміка зміни галузевої структури ВДВ (рис. 5)	Економіка США, ЄС за темпами ЕЗ не є динамічною, динамічними виявляються темпи зміни структури ВВП як запоруки переходу до постіндустріальної стадії. Так, за 9 років ВДВ у сфері послуг зросла на 48% в країнах ЄС, на 34% у Польщі.		Динаміка зміни структури відображає подальшу індустріалізацію трансформаційних економік. Більшими темпами зростає ВДВ від промисловості (за 9 років на 27-31%). Темпи зміни ваги сфери послуг є найнижчими – 20% за аналізований період. Негативною особливістю України виявилось, що при динамічності ЕЗ, загальному підйомі економіки ВДВ від сектору с/г за 9 років скоротилася на 14%.	
			У Польщі все ще важливу роль у створенні ВДВ відіграє с/г та промисловість, що відроджуються досить динамічними темпами, за 9 років відповідно на 15% та 35%.	

Таким чином, порівняльний аналіз надає можливість сформулювати особливості моделі ЕЗ розвинутої (США, ЄС) та трансформаційної (Росія, Україна) економік.

Зростання економіки розвинутих країн відбувається із зниженням темпів, є не динамічним, при цьому існуюча економічна потужність, що забезпечується стимулюванням та відповідно зростанням споживчих витрат, нагромадженням капіталу, сприяє найвищому рівню життя в світі. З іншого боку розвинуті країни динамічними темпами переходять до постіндустріального суспільства, змінюючи за рахунок інтенсивних факторів структуру власної економіки. Нединамічне ЕЗ супроводжується

динамічним економічним розвитком та трансформацією народного господарства в бік розбудови сфери послуг, основними складовими якої є фінансовий сектор та соціальна сфера.

ЕЗ трансформаційних економік є динамічним, його темпи є найвищими в світі, але характеризується нестабільністю та низьким рівнем життя населення. Основним елементом зростання економіки є не нагромадження основного капіталу, як передумови її трансформації та розвитку, а різке зростання та стимулювання експорту (сировини, напівфабрикатів тощо). Протягом 15 років незалежності екстенсивне зростання трансформаційної економіки України не супроводжується необхідними структурними

змiнами, орієнтуючи народне господарство на зростання промисловості, торгівлі (панівна частка сфери послуг), тому не супроводжується економічним розвитком, залишаючи країну на індустріальній стадії розвитку із практично зношеними основними засобами.

Окремо можна виділити модель ЕЗ Польщі. За досліджуваній період динамічне ЕЗ супроводжувалося динамічним економічним розвитком. При структурних диспропорціях (вагома частка промисловості та с/г у ВВП), від'ємному сальдо експорту Польща продовжує якісні зміни в економіці для побудови постіндустріального суспільства за прикладом більш розвинених європейських країн.

Результати аналізу ще раз довели, що різні економічні системи, різні типи економік, навіть країни мають різні моделі ЕЗ. Ці моделі формуються з-за різних причин, факторів; кожна країна має свої параметри оцінки ЕЗ, цілі та можливості їх досягнення. Але в будь-якому випадку жодна країна не може ігнорувати і намагається розвиватися в русі загально цивілізаційних процесів в економіці. У зв'язку з цим, які б не були особливості та фактори ЕЗ, будь-яка країна, прагнучи участі у міжнародних об'єднаннях, ринках, повинна реформувати та якісно розвивати економіку, в тому числі орієнтуючись на приклади успішних розвинених країн. Саме для цього Україна повинна:

- по-перше, сформувати чітке уявлення про подібну модель ЕЗ, яке, нехай в довгостроковій перспективі, але забезпечить країні добробут та повноправну участь у міжнародному співтоваристві,

- по-друге, розробити необхідний тактичний план дій та заходів по забезпеченню формування визначеної моделі ЕЗ,

- по-третє, послідовно дотримуватися та бездоганно виконувати розроблені заходи та шляхи.

На жаль, дослідження західних та вітчизняних експертів, аналіз стану економіки та ЕЗ зокрема, здійснювана економічна політика свідчить про те, що протягом 15 років в Україні поки що не сформована стратегія зростання та розвитку економіки, а пропонувані планові заходи та нормативи або виконують не послідовно, або не дотримуються їх.

Результати даного дослідження дають можливість сформувати таку стратегічну модель ЕЗ України, тобто визначити основні пріоритети, параметри та напрямки реформування процесу зростання та розвитку вітчизняної економіки. Саме вони повинні стати підґрунтям та орієнтиром для розробки практичних заходів забезпечення визначеної стратегічної моделі ЕЗ. Пріоритетами та напрямками вдосконалення моделі ЕЗ в Україні повинні стати:

1. Створення умов для переходу України до постіндустріальної стадії розвитку суспільства.

На відміну від передових країн світу, які еволюційним шляхом, вже маючи розвинуту ринкову економіку, майже завершили трансформацію суспільства до постіндустріальної стадії, економіка України прискореними темпами повинна сумішати обидва процеси: зростання (розвиток) ринкового господарства та його трансформацію в напрямку зменшення залежності від індустріального сектора. Зазначене завдання є довгостроковою перспективою (подібні трансформаційні процеси вимагають 20-40 років), але необхідні умови та шляхи для цього мають бути розроблені та виконуватися вже зараз.

2. Ефективне використання потенціалу експортно орієнтованої економіки. Статут країни – сировинного приладу, яка екстенсивними методами нарощує експорт сировини, напівфабрикатів, загрожує самому поняттю „зростання” та „розвитку” економіки. Економічні дослідження неодноразово доводили неоднозначність впливу експорту на ЕЗ (зростає від'ємне сальдо торговельного балансу Польщі, США, Великобританії, Іспанії тощо супроводжується ЕЗ [1]), зростаючий експорт негативно впливає на ЕЗ в Македонії [6].

Тому в короткостроковій перспективі Україна повинна подолати так звану „голландську хворобу” і переорієнтувати фінансові ресурси від експорту на розвиток економіки, в тому числі в постіндустріальному русі (нова технологія, вирішальне значення належить інформації, творчій праці, багатоманітність форм власності, провідна частка соціальної сфери, сфери послуг тощо [11]). До речі, в планах розвитку України деяких політичних партій в країні пропонується розвивати одночасно індустріальну, постіндустріальну та інформаційну економіку [12]. Це дозволить в довготривалій перспективі, якщо зовсім не відмовитися від експортно орієнтованої економіки, то хоча б змінити структуру експорту

3. Забезпечення інтенсивності ЕЗ України. Головними факторами інтенсивного зростання та розвитку трансформаційної економіки є стимулювання внутрішнього попиту, споживчих витрат, а також нагромадження основного капіталу. Це доводить яскравий приклад Польщі та пояснює незадовільний стан в Україні, де протягом останніх 9 років практично незмінна величини основного капіталу унеможлиблює накопичення індустріальної (матеріальної) бази для подальшого розвитку та трансформації економіки. Переорієнтація економічної політики на забезпечення створення такої бази, а також пошук відповідних джерел фінансування є питанням короткострокової перспективи.

Вище зазначені пріоритети ЕЗ є стратегічними цілями, досягнення яких є питанням не одного десятиріччя, але їх врахування у поточних щорічних планах розвитку країни необхідно терміново. Оскільки вони нададуть ЕЗ Укра-

їни необхідної якості, без якої саме поняття „трансформація” економіки неможливе.

4. Стабільність та нарощення темпів ЕЗ. За вище наведеними розрахунками обсяг ВВП України нижчий за аналогічний середній показник по країнах СНД, а з-за непослідовності або нестабільності економічної політики темпи його зростання характеризуються стрімким падінням.

Враховуючи динамічний, екстенсивний, але нестабільний характер ЕЗ України реальним завданням в короткостроковій перспективі є забезпечення послідовної політики щодо підтримки та нарощення темпів ЕЗ в країні. Саме таке екстенсивне нарощення на даному етапі є необхідною умовою для якісної трансформації в майбутньому [1].

ЛІТЕРАТУРА

1. Геєць В.М. Нестабільність та ЕЗ. – К.: Ін-т економічного прогнозування, 2000. – 344 с.
2. Економічна енциклопедія: у 3-х томах. Т. 1/Редкол.: ...С.В.Мочерний (відп.ред) та інш. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2000. – 864 с.
3. Зб.наук.пр./НАН України, Ін-т економіки. Редкол.: Л.К.Безчасний та ін.. – Київ, 2001. – 105 с.
4. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика. Пер. с англ. 11-го изд. К., Хагар-Демос, 1993. – 785 с.
5. О.Г.Осауленко. Стійке економічне зростання: макроекономічна політика та державне регулювання/ Монографія. – К.: 2001. – 84 с.
6. Палехова В.А. Макроекономіка: Навчальний посібник. – 2-ге вид. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім.Петра Могили, 2005. – 304 с.
7. Geoffrey Wyatt. Corruption, Productivity and Transition. CENTRE FOR ECONOMIC REFORM AND TRANSFORMATION. School of Management and Languages, Heriot-Watt University, Edinburgh, May 2002
8. Hristina Bojadzieva. Factors of Economic Growth in the Transition Economies of Eastern Europe: The Case of Macedonia. Smith College. Issues in Political Economy, Vol. 14, August 2005
9. OLEKSIY IVASCHENKO. GROWTH AND INEQUALITY: EVIDENCE FROM TRANSITIONAL ECONOMIES. CESIFO WORKING PAPER NO. 746 CATEGORY 5: FISCAL POLICY, MACROECONOMICS AND GROWTH, JUNE 2002
10. www.un.org/
11. Основи економічної теорії: Підручник/ А.А.Чухно, П.С.Єщенко. – К.: Вища школа, 2001. – 606 с.
12. План розвитку країни // <http://viche.org.ua/banner/>